

da bi svačije siromaštvo skrivljeno bilo, kao što nije istina, da je svačije bogatstvo zasluženno.

Tomu se evo izbjeći neda. Kolizije izmedj ideje prava i pravednosti mogu se samo ublažiti ili bolje — one se ublažiti moraju. Čim to uztvrdimo, odmah nam dolazi na um ideja blagohotnosti. Ona — jedina ona — može toj biedi doskočiti.

Pomislimo si samo bogate i siromašne članove društva blagohotnima, to će ovi mirno snositi svoju biedu smatrajuć ju nužnom žrtvom za sveobće dobro; a oni će im opet pružati, što više budu mogli od obilja svoga držeć to dužnosti svetom za prinesenu žrtvu uboge si braće. Ako u društvu nema dosta blagohotnosti, ako je ono pretežno sebično — onda je sirotinji kao cvieću izpod leda.

Sebičnost je u državi ono što sušica u čovječjem tielu. Jedini liek od te sušice jest — prosvjeta. Prosvjeta ima uzgajiti takvo društvo, koje će duboko ćutiti, da je sebičnost ružna i zamrazna kao crna studena noć; a blagohotnost protivno liepa i dobra kao „vedar dan“.

Produktom tih kolizija jest radničko pitanje. Ovo hoće da odkloni ljudsku biedu. To mu je svrha; a sredstvo za tu svrhu jest razbaštinjenje bogatašâ. Da se ljudska bieda ne može odkloniti nego tek ublažiti, rekosmo baš sada; što se pako razbaštinjenja tiče, to svatko lahko uvidi, da ono zadire u mučnu često puti stečevinu — a ničim boljim taj zador ne odmjenjuje. Ovo sredstvo nije dakle ni pravno ni pravedno.

Radničko pitanje imalo je u ostalom i prilike realizovati svoju zadaću; kako li je ono otu realizaciju izvelo — pokazala je francezka komuna. Zaista, radničko pitanje jest strašilo u odori tobožnjega humaniteta. Ovaj humanitet se dugo veće gniezdi u ljudskom društvu zasljepljujuć primitivnu, većinom prostu i neradinu svjetinu sanjarskimi obećanji.